

Kościół filialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika

Za miastem, w pobliżu drogi do Okrzei, usytuowany jest niewielki kościół. Został on zbudowany w **1741 r.** staraniem ówczesnego właściciela Żelechowa, wojewody krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego, Wacława Rzewuskiego. Wcześniej w tym miejscu stała drewniana kaplica, do której w **1692 r.** przeniesiono obraz św. Stanisława, uratowany z pożaru kościoła parafialnego. Obraz ten rzekomo służył cudami, otaczały go zawsze liczne wota, które składała okoliczna ludność w oczekiwaniu szczególnej łaski.

Swoje istnienie kościółek zawdzięcza ofiarnym fundatorom. Jego darczyńcami były znane postacie historyczne. Wspomniany już **Wacław Rzewuski** przeznaczył w 1740 r. na rzecz przyszłej świątyni darowiznę w postaci gruntu oraz sumę 6000 zł polskich. W 1741 r. mieszkający w Rykach kasztelan krakowski Stanisław Poniatowski, **ojciec króla Stanisława Augusta Poniatowskiego**, ofiarował kościołowi dwa srebrne pozłacane kielichy i srebrną monstrancję. W 1762 r. właścicielka dóbr jarczewskich, **Konstancja z Podoskich Dąbrowska**, przekazała na rzecz kościółka kwotę 3000 zł. W 1797 r. ówczesny właściciel Żelechowa, **Ignacy Wyssogota Zakrzewski**, ofiarował kościółkowi 200 zł wraz z gruntami. Świątynię wspomógł także **Romuald Traugutt**. Po powrocie z wyprawy węgierskiej w 1849 r. przywiózł do kościółka srebrny krucyfiks. W 1853 r. wyasygnował także fundusze na jego remont.

Erekcję świątyni potwierdził w **1751 r.** kardynał Jan Lipski, biskup krakowski. Konsekracji kościoła dokonał w **1754 r.** biskup krakowski, Andrzej Stanisław Kostka Załuski. Przez długi czas kościółek był samodzielną prebendą dla dworu. Obok świątyni mieszkał ksiądz, do którego obowiązków należało odprawianie trzech mszy w tygodniu za duszę fundatora kościoła oraz nabożeństwa żałobnego w październiku za duszę Konstancji z Podoskich Dąbrowskiej. Pierwszym prebendarzem był **ks. Marcin Bulandowicz**, a kolejnym **ks. Jacek Cielemecki**. W 1798 r., po śmierci ostatniego prebendarza, władze diecezji lubelskiej oddały kościółek pod opiekę ówczesnemu proboszczowi żelechowskiemu, ks. Pawłowi Krajewskiemu. W **1812 r.** decyzją biskupa lubelskiego, Wojciecha Skarszewskiego, prebendę przyłączono do parafii żelechowskiej.

Na początku XIX w. kościółek padł ofiarą austriackich rabunków i zniszczeń. Był w katastrofalnym stanie technicznym i wymagał gruntownego remontu. W 1811 r. książę warszawski Fryderyk August wydał dekret, na mocy którego zrujnowana świątynia miała być rozebrana, a uzyskany z niej materiał przeznaczony na budowę przytułku dla starców i szkoły parafialnej. W reakcji na to zarządzenie biskup lubelski polecił przenieść wszystkie obrazy, sprzęt i szaty liturgiczne do kościoła parafialnego. Na szczęście decyzja o rozbiórce nie doczekała się realizacji. Próby ratowania kościółka podjął się wikariusz żelechowski, ks. Jan Ossoliński. Z jego inicjatywy przeprowadzono dobrowolną zbiórkę pieniędzy wśród parafian, dzięki czemu w 1836 r. kościółek został odrestaurowany. Kolejne remonty świątyni przeprowadzono w latach 1853, 1884, 1914 i 1918.

Mały kościółek stojący w polu przy drodze do Zakrzówka był „oczkiem w głowie” **ks. Andrzeja Krasuskiego**, proboszcza parafii Żelechów w latach 1838-1883. Ks. Krasuski czynił wszystko, by przywrócić świątyni dawną świetność. Zatrószył się również o usprawnienie dojazdu z miasteczka do kościółka. Co ciekawe, zaangażował w to nawet pułkownika armii rosyjskiej Franciszka Justa, dowódcę stacjonującego w Żelechowie batalionu saperów. Pułkownik obiecał wysłać wolną kompanię do naprawienia drogi, w zamian za co ks. proboszcz załatwił mu pozwolenie na urządzenie polowań w jednym z pobliskich lasów, należących do dóbr kościelnych.

Podczas I wojny światowej przy kościółku św. Stanisława odbywały się zebrania organizacyjne żelechowskiego oddziału Polskiej Organizacji Wojskowej. W okresie II wojny światowej kościół św. Stanisława nie służył celom sakralnym. We wrześniu 1939 r. ewakuowano tam umeblowanie trzech szkół powszechnych, zajętych przez Niemców. Przez pewien czas był magazynem broni oraz strzelnicą dla żołnierzy grupy „Wara”, podległej Komendzie Rejonu 2 AK Żelechów i nosił kryptonim „chałupa”. Z niewielkiej wieżyczki kościoła obserwowano teren w celu ubezpieczenia przebywających w nim osób.

Obecnie kościółek jest wykorzystywany tylko raz w roku, podczas **odpustu** w dzień św. Stanisława (8 maja). Wtedy to z kościoła parafialnego wyrusza uroczysta procesja do kościółka, gdzie odprawiana jest tradycyjna suma odpustowa. Dawniej odpust był obchodzony także 27 września, w dzień **św. Wincentego**.

Kościół pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i Męczennika to niewielka murowana świątynia jednonawowa z wydzielonym prezbiterium o ściętych narożach. Jej elewacje rozczłonkowane są szerokimi pilastrami, fasadę zaś wieńczy trójkątny szczyt, ujęty po bokach wolutowymi spływami. Na osi fasady znajduje się prostokątne wejście oraz duże okno zamknięte łukiem odcinkowym. Nad nawą góruje czworoboczna wieżyczka na sygnaturkę. Na całej szerokości nawy rozciąga się chór muzyczny, wzniesiony na dwóch czworobocznych filarach. Kościółek utrzymany jest w stylu barokowym. Wczesnobarokowy ołtarz główny z połowy XVII w. pochodzi z **kościółka parafialnego w Borowiu**. W polu głównym ołtarza umieszczony jest obraz św. Stanisława, malowany na desce. Obraz powstał prawdopodobnie w XVII w., a w 1918 r. został gruntownie przemalowany. Ołtarz rozczłonkowany jest czterema kolumnienkami oplecionymi winoroślą, ozdabiają go rzeźby dwóch nieokreślonych świętych, zaś jego uszaki skomponowane są ze stylizowanych postaci anielskich. Z wyposażenia kościoła na szczególną uwagę zasługują również ambona i konfesjonał z XIX w. oraz dwa krucyfiksy barokowe z XVII i XVIII w. W **1960 r.** budowla została wpisana do **rejestruby zabytków** (nr rej. A-54/267).

Obok głównego ołtarza usytuowana jest zakrystia, z której wyjście prowadzi na **przykościelny cmentarz**. Na cmentarzu tym pochowani zostali zmarli na cholereę. Na wprost wielkich drzwi kościółka spoczywają obok siebie dwaj prebendarze. W 1798 r. cmentarz ogrodzono odnowionym, drewnianym parkanem z zamykanym wejściem. W 1914 r. otoczono go murem z cegły, z żelazną ażurową bramą i furtami.

